

SIOSTRZEŃSTWO - OD IDEI DO PRAKTYKI

RAPORT CZERWIEC 2021

HERSTORIES Zymetria

AUTORKI BADANIA

Marta Majchrzak
HERSTORIES

drka Sandra Frydrysiak
Uniwersytet SWPS

WE WSPÓŁPRACY Z:

Małgorzata Głos
Zymetria

DLACZEGO WARTO ROZMAWIAĆ O SIOSTRZEŃSTWIE?

Przede wszystkim dlatego, że idea ta ujawnia systemowy charakter problemów kobiet i daje szansę na ich przewyciężenie. Przemoc domowa, przemoc seksualna, nieodpłatna praca reprodukcyjna i opiekuńcza, godzenie pracy z wychowywaniem dzieci i prowadzeniem domu, unikanie płacenia alimentów przez mężczyzn, *gender pay gap*, szklany sufit czy lepka podłoga - to lista tylko części zjawisk, które dotyczą współcześnie kobiety.

Żyjemy w kulturze, która marginalizuje i wyklucza doświadczenia kobiet.

Obowiązujący w dominującej, czytaj patriarchalnej, kulturze "kontrakt płci" oparty jest - jak tłumaczą teoretyczki feministyczne od lat 60. XX wieku - na nierównościach społecznych i ekonomicznych. System ten stawia w centrum mężczyznę. Świat w którym, obowiązywałyby siostrzeńskie zasady, to z kolei świat równości płci.

Siostrzeństwo w ramach ruchu kobiecego funkcjonuje jako idea polityczna, analogicznie do braterstwa, które znamy z hasła ze sztandarów rewolucji francuskiej - "Wolność, równość, braterstwo".

Pojęcie używane jest jako przeciwwaga dla rywalizacji, jaką narzuca kobietom patriarchalna kultura, nawiązuje do więzi rodzinnych jako modelu pozytywnych relacji między kobietami oraz odnosi się do wzajemnej pomocy i solidarności między kobietami niespokrewnionymi.

SKĄD POMYSŁ NA RAPORT?

Raport „Siostrzeństwo – od idei do praktyki” powstał z potrzeby sprawdzenia, na ile idea siostrzeństwa przedostała się do powszechnej świadomości Polek i Polaków. Jako inicjatorka i współautorka projektu czuję potrzebę, żeby w kilku słowach opisać jego genezę.

Przyjaźnie i bliskie relacje z kobietami zawsze były dla mnie ważne. Sąsiadki, dziewczynki z zerówki, klasy, szkoły, z którymi dzieliłam się zmartwieniami, radościami, sprawiały, że moje życie było bogatsze. Kiedy zaczęłyśmy dojrzywać relacje te stały się trudniejsze. Pojawiło się więcej rywalizacji, plotek, wzajemnej niechęci, slutshamingu, braku solidarności. Na szczęście zawsze miałam rówieśnicze grono kobiet, na które mogłam liczyć, z którymi zasiłaliśmy się wzajemnym wsparciem. Sojusze te kosztowały jednak zawsze dużo wysiłku, a ich trwałość często bywała zagrożona. Nie miałam wówczas jasności, jak powszechne są wyzwania związane z kobiecą współpracą.

Jako psycholożka społeczna i badaczka zajmowałam się badaniami komercyjnymi i społecznymi dotyczącymi kobiet od początku lat dwutysięcznych. Jednak dopiero w 2018 r. przy okazji prowadzonych badań, zrozumiałam, jak wszechobecne wśród kobiet jest poczucie, że “kobieta kobiecie wilkiem”. Zauważyłam wtedy, jak bardzo kobietom brakuje wsparcia od innych kobiet i jak wiele tracimy, zarówno społecznie, jak i ekonomicznie, a także jak duże koszty psychologiczne ponosimy w związku z tym, że nie potrafimy lub rzadko kiedy potrafimy wchodzić z innymi kobietami w sojusze.

Właśnie w 2018 roku, razem z kobiecym zespołem, przygotowałyśmy badanie na zlecenie RASP na próbie 1500 kobiet, które uzupełniłyśmy pogłębionymi wywiadami etnograficznymi. Projekt przyniósł wiele ważnych wyników, ale dla mnie najistotniejszy okazał się ten:

**6 na 10 kobiet czuje, że inne kobiety cieszą się z ich porażek,
a poczucie to najsilniej podzielają kobiety najmłodsze, do 24. roku życia.**

Wtedy postanowiłam pogłębić badawczo temat doświadczeń z siostrzeństwem i jego brakiem.

Marta Majchrzak

HERSTORIES

JAK POWSTAŁ RAPORT?

Raport powstał w oparciu o wyniki badania ilościowego realizowanego przez firmę badawczą Zymetria na ogólnopolskiej próbie N=811, przedział wiekowy 18-60 lat.

Czas realizacji badania: czerwiec 2021.

DZIĘKUJEMY ZA MERYTORYCZNE KONSULTACJE:

prof. Aleksandrze Cisłak, prof. Pauli Pustułce, drce Agnieszce Kwiatkowskiej,
Kamilowi Kuhrowi oraz Szymonowi Chmielewskiemu.

CO WIEMY O SIÓSTRZEŃSTWIE?

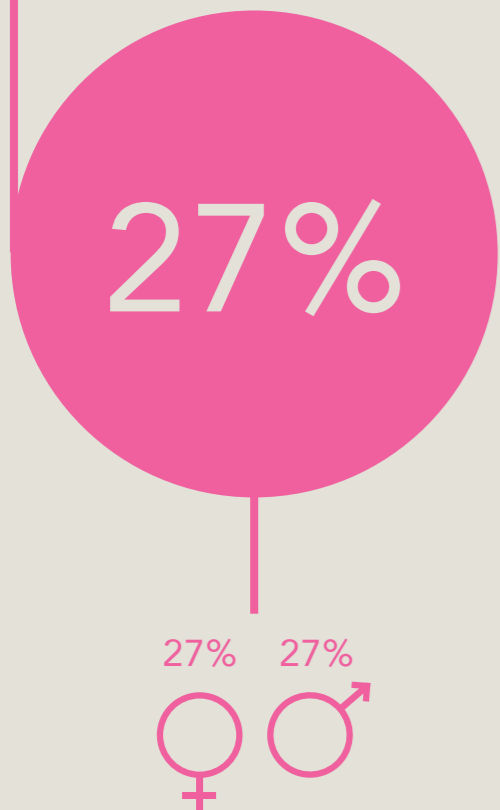
TYLKO NIELICZNE OSOBY ZNAJĄ I WIEDZĄ CZYM JEST IDEA SIOSTRZEŃSTWA SIOSTRZEŃSTWO TO...

SOLIDARNOŚĆ KOBIEC

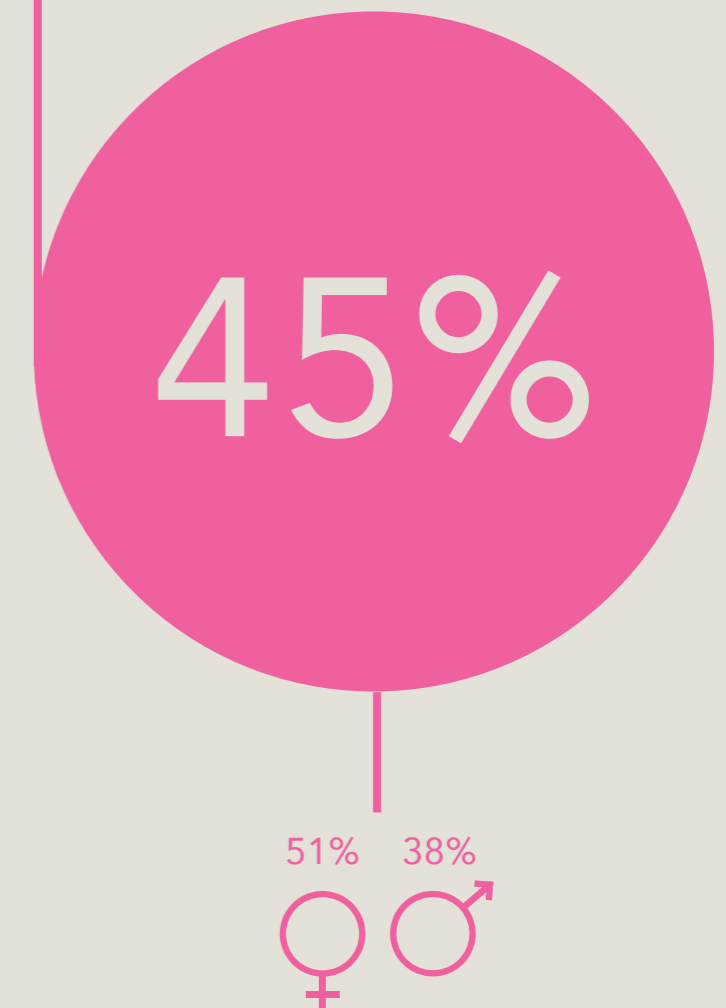
27% OSÓB KIEDYKOLWIEK SŁYSZAŁO O SIOSTRZEŃSTWIE

OSÓB SŁYSZAŁO O IDEII SIOSTRZEŃSTWA

“**SIOSTRZEŃSTWO** to pojęcie wspólnoty, porozumienia i solidarności między kobietami, niezależne od stopnia pokrewienia. Celem idei jest zwrócenie uwagi na problemy dotyczące kobiet. Wzajemne wsparcie oraz działanie ponad podziałami (narodowymi, rasowymi, klasowymi i innymi) wzmacniają relacje pomiędzy kobietami. Pojęcie siostrzeństwa używane jest często jako przeciwwaga dla rywalizacji, jaką obserwujemy w naszej kulturze.”

OSÓB ZNA IDEĘ SIOSTRZEŃSTWA

CZY SIOSTRZEŃSTWO JEST OBECNE W TWOIM ŻYCIU?

CZY JEŚLI CHODZI O TAKĄ IDEĘ SIOSTRZEŃSTWA, TO:

Obserwujesz jej przejawy
w swoim otoczeniu

ZDECYDOWANIE TAK: 9%
RACZEJ TAK: 32%

Kierujesz się nią
w życiu

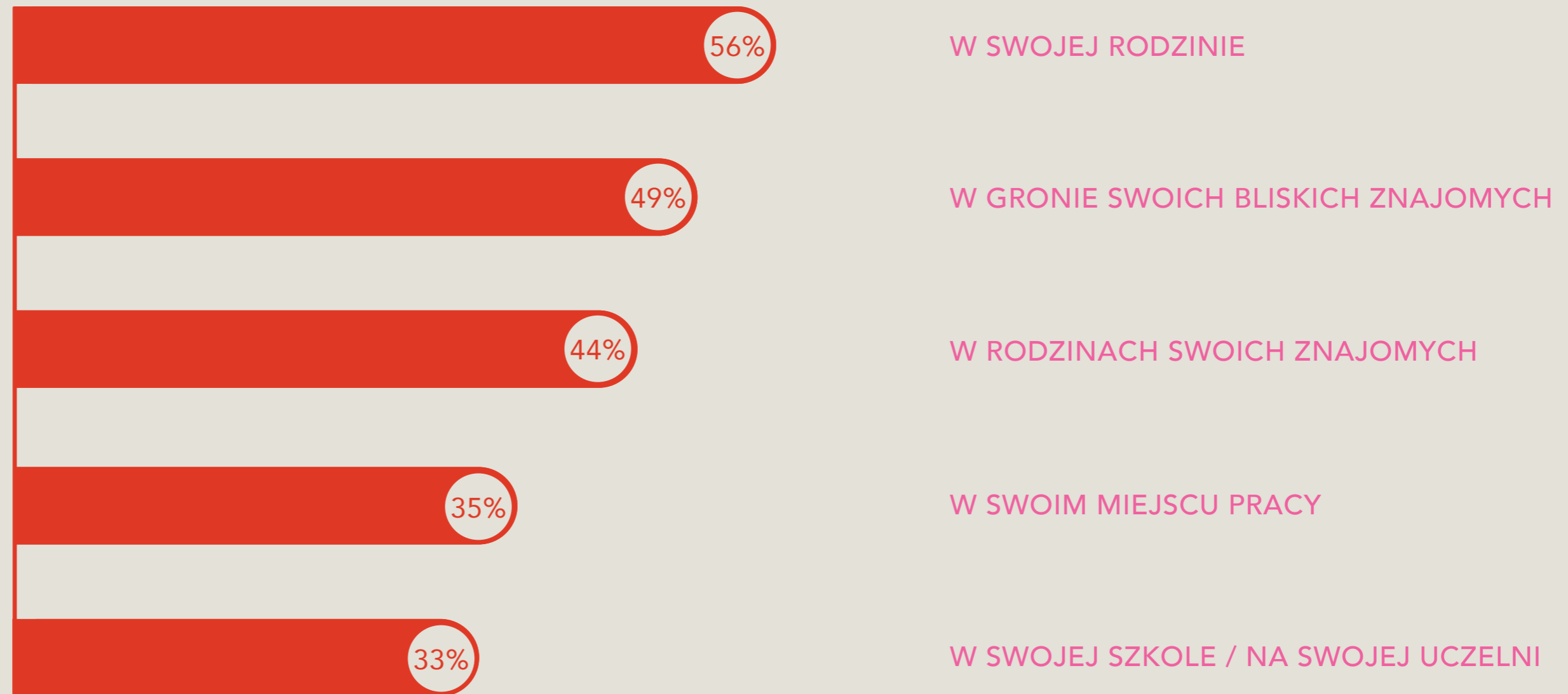
ZDECYDOWANIE TAK: 10%
RACZEJ TAK: 40%

Uważasz, że jest
potrzebna

ZDECYDOWANIE TAK: 31%
RACZEJ TAK: 38%

**OBSERWUJĘ PRZEJAWY
SIOSTRZEŃSTWA
W BARDZO DUŻYM
LUB DUŻYM STOPNIU:**

Pytanie: W jakim stopniu obserwujesz przejawy siostrzeństwa?

N = 811

Obserwuję przejawy siostrzeństwa – wszystkie osoby badane (Top2Box %)

OBSERWUJĘ PRZEJAWY SIOSTRZEŃSTWA W BARDZO DUŻYM LUB DUŻYM STOPNIU:

Najmniej przejawów siostrzeństwa obserwujemy w swoim miejscu pracy i w swojej szkole/uczelni, w szczególności w miastach powyżej 100 tys. osób mieszkających.

	Kobiety	Mężczyźni	Miasta do 100 tys.	Miasta 100 tys.+	
56%	61%	48%	57%	52%	W SWOJEJ RODZINIE
49%	55%	42%	54%	36%	W GRONIE SWOICH BLISKICH ZNAJOMYCH
44%	46%	42%	48%	35%	W RODZINACH SWOICH ZNAJOMYCH
35%	40%	30%	38%	29%	W SWOIM MIEJSCU PRACY
33%	34%	32%	38%	19%	W SWOJEJ SZKOLE / NA SWOJEJ UCZELNI

Pytanie: W jakim stopniu obserwujesz przejawy siostrzeństwa?

N = 811

A photograph of four women of diverse backgrounds and ethnicities looking intently at a screen. The woman on the left has long brown hair and is wearing a light blue shirt. The woman in the center foreground is Black with her hair in braids, wearing glasses and a light blue striped shirt. The woman in the center background has short dark hair, glasses, and a brown sweater. The woman on the right has short red hair and is wearing a grey blazer with a red scarf. The background is a simple office or meeting room with a white wall and a vent.

SIOSTRZEŃSTWO W PRACY I W SZKOLE

PRZEJAWY SIOSTRZEŃSTWA W MIEJSCU PRACY I NAUKI SĄ RZADKO SPOTYKANE

OBSERWUJĘ PRZEJAWY SIOSTRZEŃSTWA:

Idea siostrzeństwa praktykowana jest w niewielkim stopniu w środowiskach pracy i nauki. Tylko co trzecia osoba dostrzega jej przejawy w miejscu pracy, w szkole czy na uczelni. Znacząco mniej mężczyzn niż kobiet zauważa przejawy siostrzeństwa w miejscu pracy.

w pracy

w szkole/na uczelni

N = 811

**POLKI NIE WSPIERAJĄ SIĘ W PRACY,
SZCZEGÓLNIJE JEŚLI CHODZI O DAŻENIE DO AWANSU.
JEST TO BARDZO WIDOCZNE W DUŻYCH MIASTACH.**

**KOBIETY W POLSCE WSPIERAJĄ SIĘ,
JEŚLI CHODZI O:**

godzenie pracy z wychowywaniem
dzieci i prowadzeniem domu

54%

WIEŚ

60%

MIASTO 500 TYS.+

44%

pracę i równość płci, jeśli
chodzi o zarobki, czyli równość
wynagrodzeń pomiędzy
kobietami i mężczyznami

49%

52%

45%

pracę i niedyskryminowanie
kobiet, jeśli chodzi o awans
i rozwój w ramach firmy

44%

52%

35%

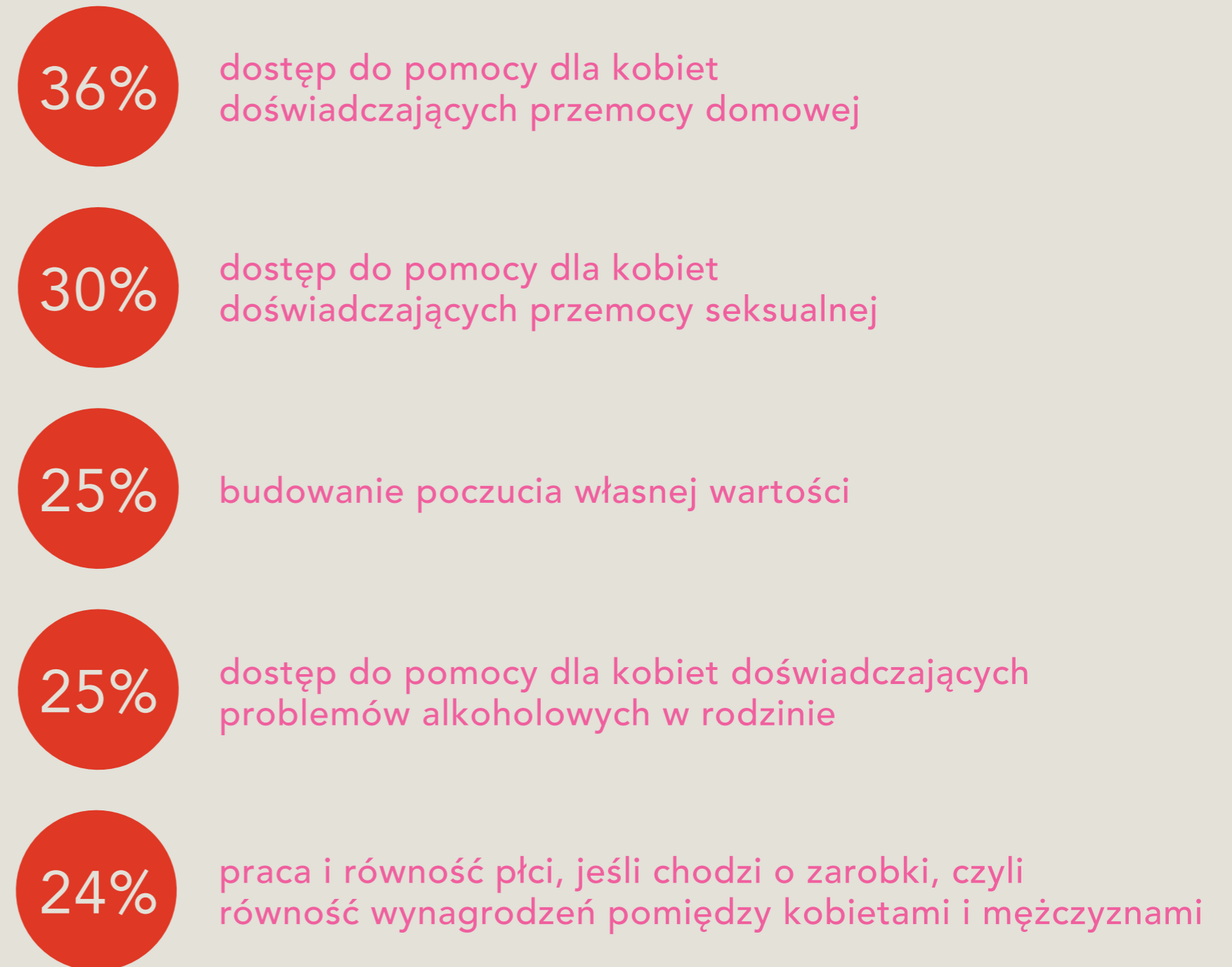
N = 811

DZIAŁANIA VERSUS POTRZEBY W OBSZARZE SIOSTRZEŃSTWA (TOP 5)

OBSZARY, W KTÓRYCH KOBIECY NAJCZĘŚCIEJ DZIAŁAJĄ WEDŁUG IDEI SIOSTRZEŃSTWA:

OBSZARY, W KTÓRYCH KOBIECY UWAŻAJĄ, ŻE SIOSTRZEŃSTWO JEST NAJBARDZIEJ POTRZEBNE:

IDEA SIOSTRZEŃSTWA jest w Polsce stosunkowo mało znana. Samo sformułowanie kojarzy się głównie z rodziną, siostrą i rodzeństwem. **Ideę zna tylko 27% osób w wieku 18-60 lat.** Jednak po przybliżeniu definicji siostrzeństwa, 45% Polek_Polaków stwierdza, że obserwuje w swoim otoczeniu jego przejawy, najczęściej wśród rodziny i bliskich znajomych. **Blisko 70% osób badanych uważa, że idea ta jest nam potrzebna.**

Należy podkreślić, że o ile siostrzeństwo może być praktykowane pomiędzy kobietami spokrewnionymi, to jako idea feministyczna znacznie wykracza poza relacje rodzinne. Jednak to właśnie w swojej rodzinie obserwujemy najwięcej siostrzeństwa. Warto zwrócić uwagę, że więcej kobiet (61%), niż mężczyzn (48%) ma takie spostrzeżenia. **Z kolei najmniej przejawów** siostrzeństwa Polki_Polacy obserwują w swoim miejscu pracy (35%) oraz w swojej szkole/na swojej uczelni (33%). Im większe miejsce zamieszkania, tym jest jego mniej. Na obszarach wiejskich jest obserwowane częściej.

Według osób badanych sferą, w której kobiety najczęściej **działają** według idei siostrzeństwa, jest wychowanie dzieci. Dostęp do pomocy dla kobiet doświadczających przemocy domowej jest z kolei płaszczyzną, w której najbardziej **potrzebna** jest idea siostrzeństwa.

SIOSTRZEŃSTWO

NAJBARDZIEJ POMIĘDZY
Kobietami
Różniącymi się:

ZAUWAŻAM

Stanem zdrowia

Wiekami

Stanem cywilnym

JEST MOŻLIWE

Stanem zdrowia

Zawodem

Stanem cywilnym

JEST POTRZEBNE

Stopniem sprawności

Stanem zdrowia

Statusiem rodzinnym

NAJMNIEJ POMIĘDZY
Kobietami
Różniącymi się:

Orientacją seksualną

Pochodzeniem etnicznym

Kolorem skóry

Pochodzeniem etnicznym

Statusiem materialnym

Orientacją seksualną

Wyznaniem lub jego brakiem

Orientacją seksualną

Życiem seksualnym

N = 811

CZY SIOSTRZEŃSTWO JEST MOŻLIWE MIĘDZY Kobietami, które RÓŻNIĄ SIĘ:

Osoby młodsze (18-39 lat)
częściej niż starsze (40-60 lat)
widzą możliwość siostrzeństwa
między kobietami w zakresie
badanych różnic.

wszystkie osoby
badane
(Top2Box %)

		osoby młodsze 18-39	osoby starsze 40-60
75%	stanem zdrowia	79%	70%
74%	zawodem	79%	69%
74%	stanem cywilnym	78%	70%
73%	wyglądem zewnętrznym (ubiór, sposoby podkreślania kobiecości)	77%	69%
73%	posiadaniem pracy	76%	70%
73%	wiekem	78%	67%
73%	wielkością miejsca zamieszkania (wieś, małe miasto, duże miasto)	78%	67%
73%	stopniem sprawności	77%	68%
73%	statusem rodzinnym (posiadanie lub nieposiadanie dzieci)	77%	68%
71%	rozmiarem ciała (sylwetką)	76%	67%
71%	poziomem wykształcenia	76%	65%
71%	narodowością	77%	64%
70%	kolorem skóry	75%	65%
68%	wyznaniem lub brakiem wyznania	73%	63%
67%	życiem seksualnym	71%	63%
67%	pochodzeniem etnicznym	72%	62%
65%	statusem materialnym	68%	62%
63%	orientacją seksualną	70%	57%

W badaniu sprawdzone zostało, w jakim stopniu zauważamy siostrzeństwo wokół nas, czy uważamy, że jest ono możliwe, jak również czy jest potrzebne, pomiędzy kobietami różniącymi się szeregiem kategorii.

Wzięto pod uwagę 18 różnych kategorii, nie tylko tożsamościowych, w tym: kolor skóry, narodowość, orientację seksualną, wiek, stan zdrowia, wyznanie, życie seksualne, rozmiar ciała, niepełnosprawność.

Siostrzeństwo uważane jest za najbardziej możliwe pośród kobiet, które różnią się stanem zdrowia, zawodem i stanem cywilnym, a **najmniej możliwe pomiędzy kobietami, które różnią się pochodzeniem etnicznym, statusem materialnym i orientacją seksualną.**

CZYM JEST SIOSTRZEŃSTWO INTERSEKCJONALNE?

Siostrzeństwo intersekcjonalne to wspieranie się kobiet, które różnią się między sobą innymi kategoriami niż płeć.

Taka idea siostrzeństwa leżała u podłoża naszego badania i jest nam najbliższa.

Intersekcjonalność to zjawisko krzyżowania się ze sobą kategorii tożsamościowych (m.in. tożsamości płciowej, rasy, klasy społecznej, orientacji seksualnej, niepełnosprawności) i potęgowania tym samym dyskryminacji osób oraz grup społecznych. Powoduje to, że doświadczenie opresji kobiet w patriarchalnym społeczeństwie może się znacząco różnić. Seksizm krzyżuje się z ageizmem, ableizmem, rasizmem, homofobią, antysemityzmem i innymi osiami dominacji.

Historycznie, w ramach II fali feminizmu amerykańskiego, idea siostrzeństwa nawoływała do solidaryzowania się kobiet między sobą celem walki z patriachatem, uniwersalizując przy tym ich doświadczenie i maskując różnice pomiędzy nimi. Tak ujednocająca definicja siostrzeństwa uprzywilejowywała jedną grupę kobiet kosztem innych. Grupą tą były kobiety białe, heteroseksualne, wykształcone, z dużych miast i klasy średniej. Pierwsza krytyka takiego ujęcia siostrzeństwa przyszła ze strony Czarnych feministek już w latach 70. XX w. To wtedy wykuwała się perspektywa intersekcjonalna wskazująca na różnice w doświadczaniu dyskryminacji przez kobiety, wynikające z krzyżujących się systemów opresji.

Siostrzeństwo intersekcjonalne nawołuje do sojusznictwa się ze sobą kobiet różniących się między sobą z uwzględnieniem tych różnic.

Wymaga to refleksji dotyczącej swojego społecznego usytuowania i wynikających z niego ewentualnych przywilejów.

Często przejawia się jako działania na rzecz grupy kobiet, które doświadczają wykluczenia.

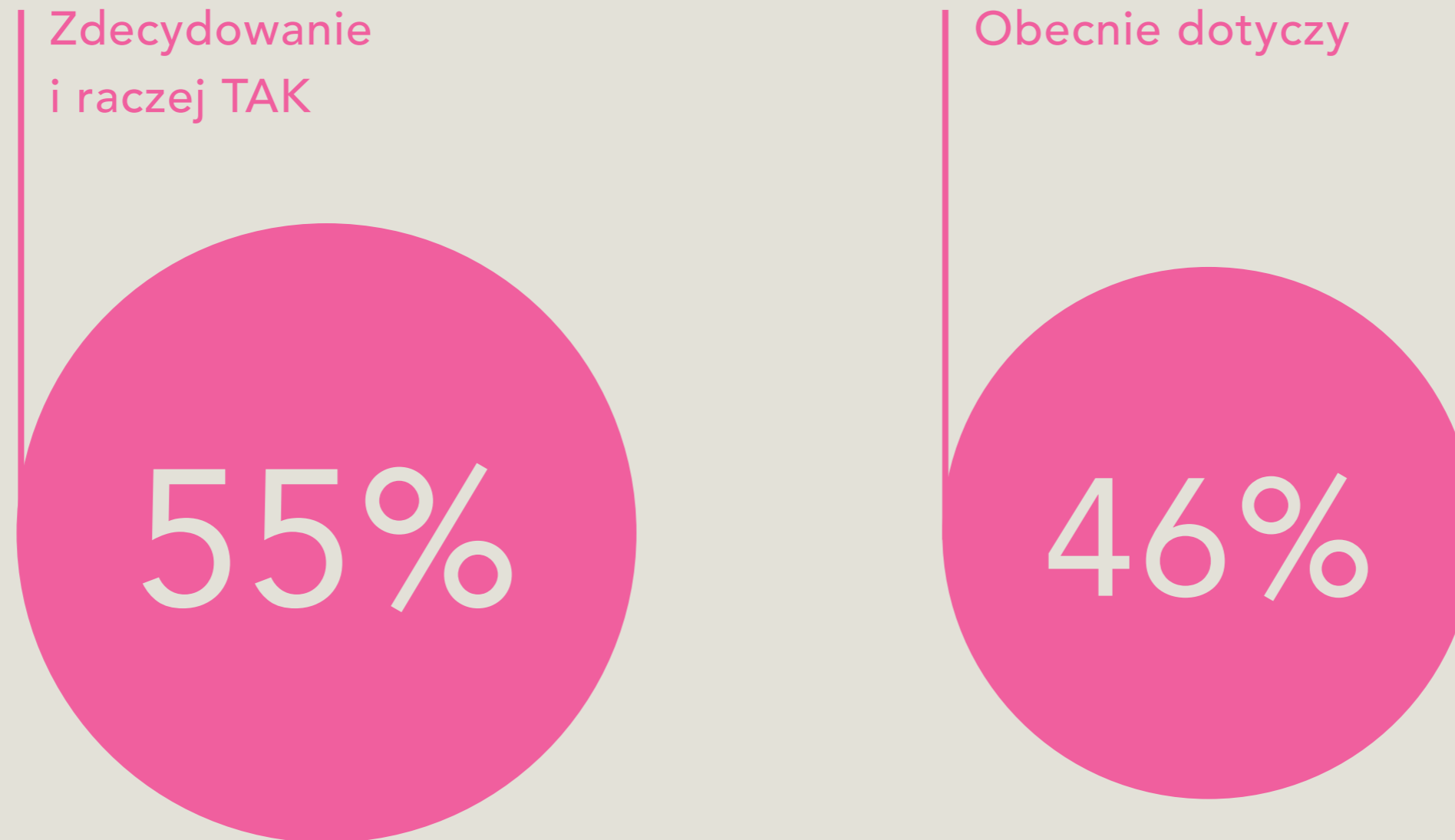
Marta Majchrzak
HERSTORIES

drka Sandra Frydrysiak
Uniwersytet SWPS

SIOSTRZEŃSTWO A TRANSPŁCOWOŚĆ

CZY IDEA SIOSTRZEŃSTWA POWINNA DOTYCZYĆ WSZYSTKICH KOBIET, RÓWNIEŻ OSÓB TRANSPŁCIOWYCH?

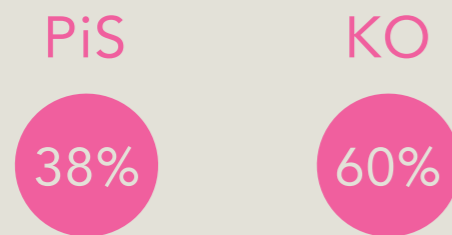

Tylko 46% osób badanych uważa, że siostrzeństwo dotyczy także kobiet transpłciowych, a 55% deklaruje, że powinno ich dotyczyć.

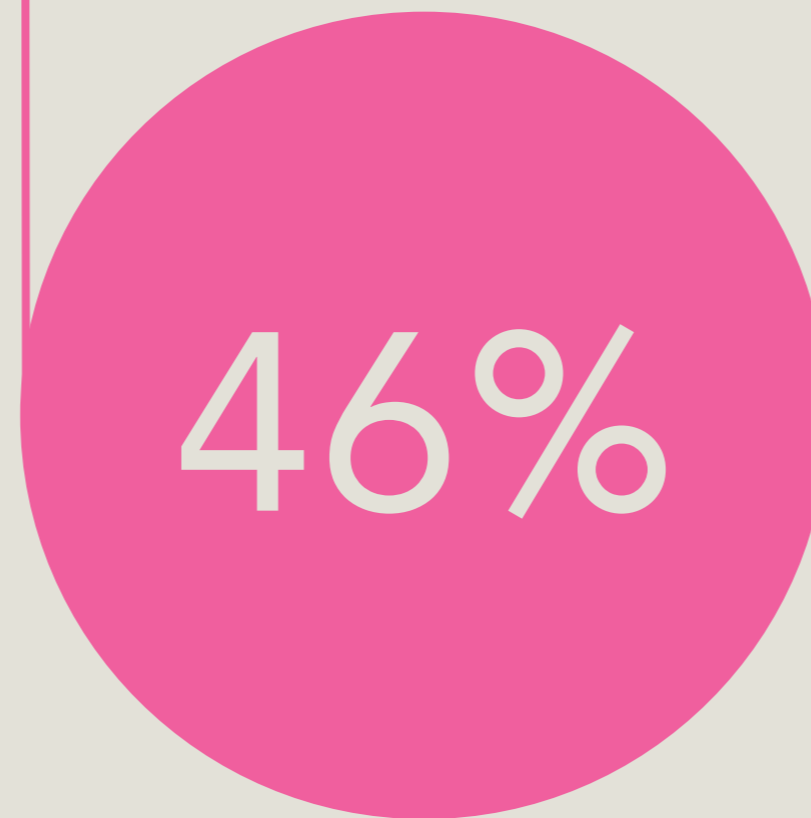
Pytanie: Czy według Ciebie idea siostrzeństwa POWINNA dotyczyć wszystkich kobiet, niezależnie od płci przypisanej im przy narodzinach (osób transpłciowych)?

CZY SIOSTRZEŃSTWO DOTYCZY WSZYSTKICH KOBIET, RÓWNIEŻ OSÓB TRANSPŁCIOWYCH?

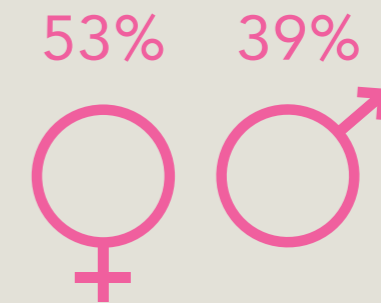
Chcą głosować na:

Zdecydowanie
i raczej TAK

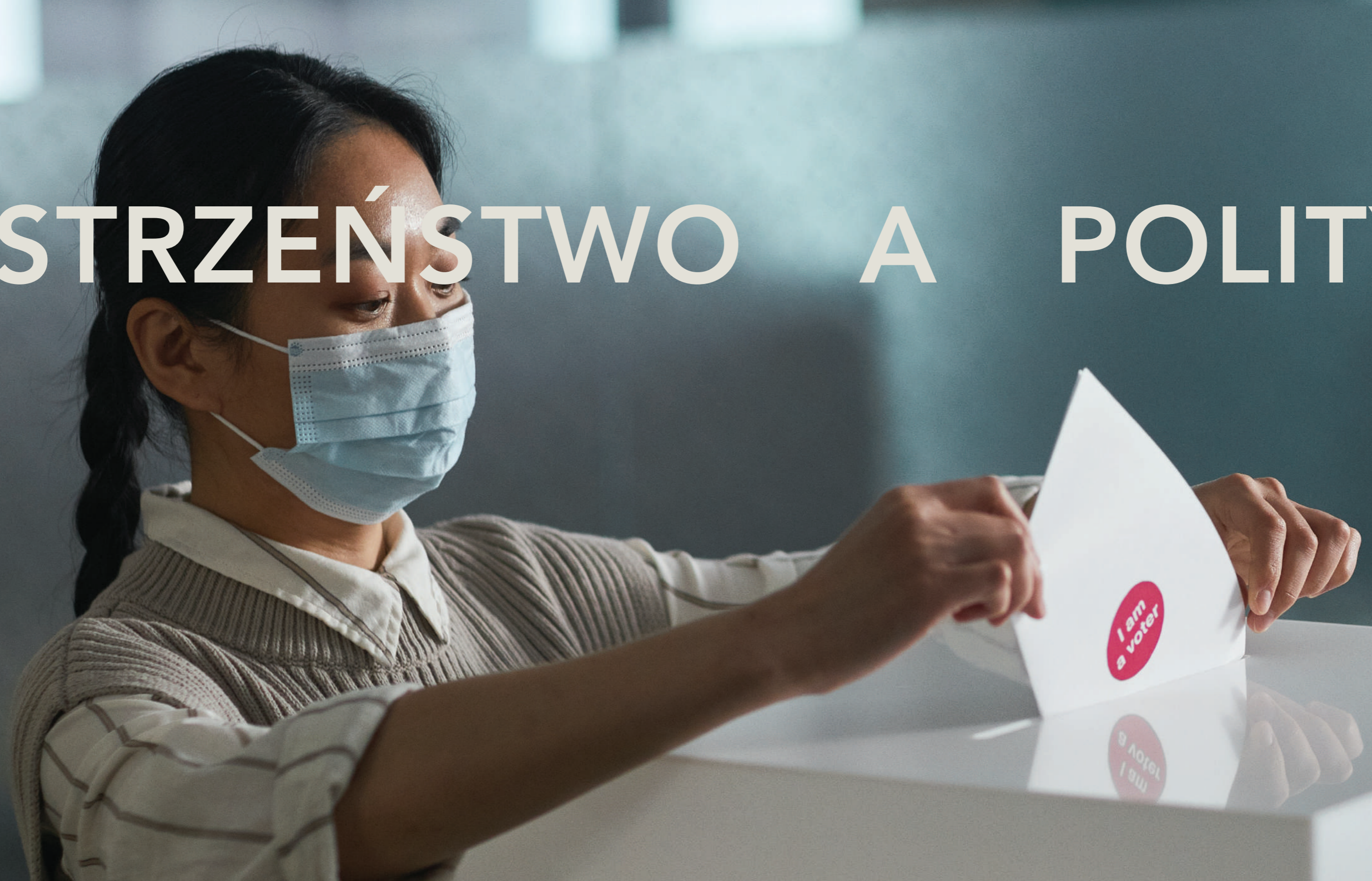
Kobiety vs mężczyźni:

To kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni uważają, że siostrzeństwo dotyczy wszystkich kobiet, niezależnie od płci przypisanej im przy narodzinach (53% vs 39%).
Wskaźniki te są istotnie niższe wśród osób głosujących na PiS.

Pytanie: Czy siostrzeństwo dotyczy według Ciebie wszystkich kobiet, niezależnie od płci przypisanej im przy narodzinach (osób transpłciowych)?

SIOSTRZEŃSTWO A POLITYKA

IDEA SIOSTRZEŃSTWA JEST BLIŻSZA ZWOLENNICZKOM_ZWOLENNIKOM „NOWYCH PARTII”

zwolenniczki_zwolennicy
„starych partii”
KO + PIS + SLD + PSL

zwolenniczki_zwolennicy
„nowych partii”
Polska 2050 + Wiosna + Razem

Osoby, które kiedykolwiek
słyszały o siostrzeństwie

27%

34%

Osoby, które znają
ideę siostrzeństwa

43%

57%

ZWOLENNICZKI_ZWOLENNICY „NOWYCH PARTII” CZĘŚCIEJ UWAŻAJĄ, ŻE SIOSTRZEŃSTWO JEST POTRZEBNE

	zwolenniczki_zwolennicy „starych partii” KO + PIS + SLD + PSL	zwolenniczki_zwolennicy „nowych partii” Polska 2050 + Wiosna + Razem
Obserwujesz jej przejawy w swoim otoczeniu	41%	44%
Kierujesz się nią w życiu	51%	53%
Uważasz, że jest potrzebna	68%	80%

N = 811

wszyscy badani
(Top2Box %)

Chcą głosować
na PiS

Chcą głosować
na KO

wszyscy badani (Top2Box %)		Chcą głosować na PiS	Chcą głosować na KO
75%	stanem zdrowia	70%	82%
74%	zawodem	67%	76%
74%	stanem cywilnym	65%	76%
73%	wyglądem zewnętrznym (ubiór, sposoby podkreślenia kobiecości)	67%	76%
73%	posiadaniem pracy	72%	68%
73%	wiekem	69%	71%
73%	wielkością miejsca zamieszkania (wieś, małe miasto, duże miasto)	67%	72%
73%	stopniem sprawności	64%	76%
71%	statusem rodzinnym (posiadanie lub nieposiadanie dzieci)	69%	74%
71%	rozmiarem ciała (sylwetką)	61%	79%
71%	poziomem wykształcenia	72%	69%
71%	narodowością	63%	64%
70%	kolorem skóry	68%	61%
68%	wyznaniem lub brakiem wyznania	63%	66%
67%	życiem seksualnym	60%	66%
67%	pochodzeniem etnicznym	58%	61%
65%	statusem materialnym	63%	65%
63%	orientacją seksualną	51%	69%

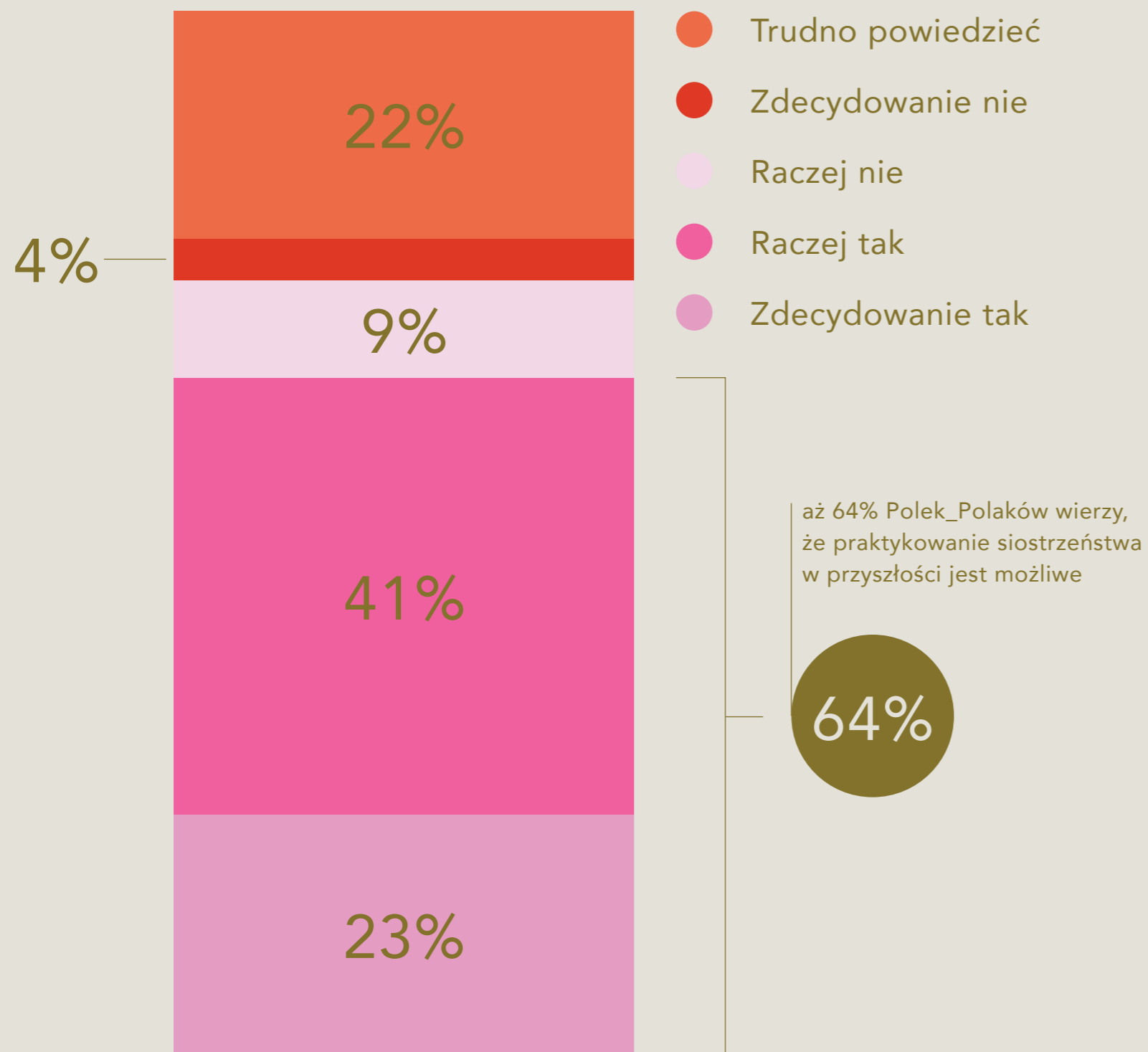
N = 811

**ZWOLENNICZKI_ZWOLENNICY
KO CZĘŚCIEJ DOSTRZEGAJĄ,
ŻE SIOSTRZEŃSTWO JEST
MOŻLIWE MIĘDZY KOBIECAMI,
KTÓRE RÓŻNIĄ SIĘ:**

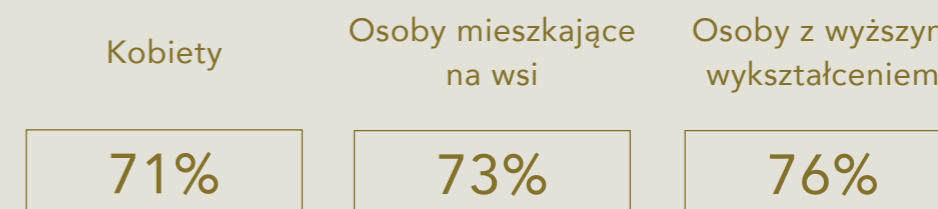

CO DALEJ?

WIĘCEJ SIOSTRZEŃSTWA W PRZYSZŁOŚCI – CZY TO MOŻLIWE?

Grupy, które najbardziej wierzą w rozwój idei siostrzeństwa:

Pytanie: Czy wierzysz, że taka idea siostrzeństwa może być w przyszłości częściej praktykowana?

POPULARYZUJEMY IDEĘ SIOSTRZEŃSTWA INTERSEKCYJALNEGO

KLIKNIJ I PRZECZYTAJ:

PSYCHOLOGIA

Sojuszniczki, nie rywalki. Rozmowa z autorkami pierwszego w Polsce raportu o siostrzeństwie

JOANNA OLEKSZYK

16 GRUDNIA 2021

Zwierciadło 16.12.2021

"Kiedy zaczynam mówić o siostrzeństwie, słyszę: Ale ja nie umiem dobrze myśleć o kobiecie, która odbiła mi męża". Rozmowa z Martą Majchrzak i dr. Sandrą Frydrysiak, autorkami raportu "Siostrzeństwo - od idei do praktyki"

Wysokie Obcasy 07.08.2021

Siostrzeński świat - czy jest możliwy? Porozmawiajmy o nim na Festiwalu Kultury Żydowskiej w Krakowie

Wysokie Obcasy 26.06.2021

Siostrzeństwo jest wartością wyrosłą z feminizmu, reakcją na cierpienie, jakie wyrządza patriarchy, a z nim kapitalizm, homofobia i rasizm – mówią nam dra Sandra Frydrysiak i Marta Majchrzak, autorki raportu „Siostrzeństwo – od idei do praktyki”.

Krytyka Polityczna 4.12.2021

POPULARYZUJEMY IDEĘ SIOSTRZEŃSTWA INTERSEKCYJALNEGO

KLIKNIJ I POSŁUCHAJ:

Podcast „Call to Action”, s.3, odc. 6: Jak trwoga to do sióstr

Vogue Polska

Siostrzeństwo | Marta Majchrzak | TEDxSGH

TEDX

Siostrzeństwo - o tym jak współczesne Polki budują potęgę kobiecej solidarności

Strefa Kultur Uniwersytetu SWPS

One. Czy przyjdą i zabiorą mi pracę? Rozmowa z Sandrą Frydrysiak

Pracuj.pl

Najbardziej brakuje siostrzeństwa między kobietami, które się różnią

TOK FM

SKONTAKTUJ SIĘ Z NAMI

drka Sandra Frydrysiak

LinkedIn:

Instagram:

@sandra_frydrysiak

Marta Majchrzak

LinkedIn:

Instagram:

@marta_majchrzak_herstories

**WYSTĘPUJEMY PUBLICZNIE, PROWADZIMY WEBINARY, WARSZTATY I PROCESY SZKOLENIOWE
DOTYCZĄCE SIOSTRZEŃSTWA W ORGANIZACJACH.**

LOGO:

Ola Niepsuj

Instagram:
@olaniepsuj

SKŁAD I OPRAWA WIZUALNA:

Mola Piasecka

Instagram:
@mola.branding